

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Psychosociální práce s vězni v seniorském věku

Autor práce: Bc. Tereza Jelínková, DiS

Obor studia: Etika v sociální práci (kombinovaná forma)

Posudek vypracoval: PsLic Jan Vyhnaněk

Datum: 14. 5. 2014

Autorka si pro svou diplomovou práci vybrala významné a aktuální téma práce s vězni v seniorském věku. Cíl je v úvodu dobře popsán: zjistit, jak skutečně probíhá psychosociální práce s vězni v seniorském věku a zda jsou správné její domněnky, že se ztrátou svobody ve vězení je spojen pocit ztráty důstojnosti, a to zejména v seniorském věku, že návrat seniora z vězení do společnosti je obtížnější než pro člověka v mladším věku a že díky odbornému vedení ve vězení může člověk dojít uvědomění si svých činů a následně nápravě. Dosažení si autorka naplánovala jednak pojednáním témat vězeňství, specializovaných oddělení pro seniory a psychosociálním aspektům seniorského věku v teoretické části, jednak kvalitativním výzkumem vycházejícím z rozhovorů s 10 vězni, v němž hledala odpověď na otázku, jak senioři prožívají své uvěznění a jaká jsou specifika psychosociální práce s nimi. Trochu neobratně autorka v úvodu rozděluje cíle výzkumné části na profesionální (na základě literatury) a osobní (kvalitativní výzkum), a klade si za cíl porovnat teoretická východiska s daty. Jedním z výsledků práce by měla být doporučení pro praxi.

První část cíle je v práci naplněna vynikajícím způsobem. Práce velmi přehledně a obsažně popisuje současné vězeňství v ČR, s vnímavostí pro obtížnou situaci uvězněných a často zjednodušující a stereotypní pohled běžného člověka. Vhodným a informovaným způsobem je pojednána i část věnovaná charakteristikám seniorského věku, které jsou provázány s tématy souvisejícími s uvězněním seniorů. Po formální i jazykové stránce je práce bez výhrad, jazyk je srozumitelný, terminologicky přesný.

Metodika výzkumné části práce je pojednaná poměrně podrobně, ale neuvádí, jakým způsobem bude autorka získaná data vyhodnocovat a interpretovat. Vyvození závěrů není jen otázkou formy zobrazení, kde autorka volí a odůvodňuje použití tabulek a grafů (grafy jsou ale díky malému vzorku někdy trochu nadbytečné), ale i *metodiky vyvozování závěrů*. Závěry, ke kterým autorka dochází zejména v části diskuse, příliš snadno ztotožňují sdělení o subjektivním vnímání a prožívání respondentů (které je vlastním a cenným výsledkem výzkumu) s reálnými podmínkami života ve věznicích. Prožívání a názory odsouzených ale nejsou přesným obrazem situace ve věznicích. Nastavení práce věznic, které je předmětem úvah autorky, by proto bylo namísto alespoň z části popsat, například výčetem všech aktivit, které věznic pro vězně připravuje (v práci je seznam vytvořen jen na základě rozhovorů s vězni, ale je např. možné, že jsou další aktivity, které věznic neuvědomili), počtem služeb, zaměstnanců atd. Např. v závěru diskuse hovoří o nízkém počtu pracovníků (s. 73), ale nepodkládá to skutečnými údaji o počtu pracovníků na počet odsouzených v daném oddělení věznic, ani skutečným vytížením služeb, které může být dáno i mírou zájmu ze strany uvězněných (který se zdá být z výpovědí respondentů spíše malý). Toto je jen jeden z příkladů, který názorněji ukazuje rozdíl mezi realitou života ve věznicích a výpovědí vězňů o této realitě.

Příkladem situace, kde se samotná autorka s výsledkem tohoto nepřiměřeného vyvození závěrů z výpovědí respondentů potýká je část týkající se názoru vězňů na sociální pracovníci (s.69n).

Rozhovory mohou nepřímo vypovídat o kvalitě její práce, ale zároveň i o postojích vězňů k tomuto typu služby (který může být ovlivněn názvem služby, pohlavím a věkem pracovnice atd.), o míře jejich otevřenosti v rozhovoru, komunikačních stereotypch, ve kterých se mohou navzájem ovlivňovat atd. Rozdíl mezi faktickou realitou a respondenty prožívanou a sdělovanou realitou by měl být součástí metodiky a následně i interpretace dat.

Aspekt, který se ve výzkumné části překvapivě málo odráží, je samotná problematika *seniorů*. Teoretická východiska tohoto aspektu v první části práce nejsou příliš propojena s výsledky výzkumné části, přestože je to výslovným cílem autorky. Ta vychází v podstatě jen ze samotných výpovědí respondentů, které neposuzuje na základě teoretických modelů představených v první části práce. Některé závěry, jako např. "přestože se o některých postupech v literatuře píše, v praxi je bohužel neobjevíme, jejich aplikace je totiž zejména díky nedostatečnému personálnímu obsazení téměř nemožná" jsou sice pravděpodobné, ale není zřejmé, z čeho je autorka vyvozuje.

Zajímavou otázkou, která napadá čtenáře práce, a není v práci nijak zmíněna, je srovnání poměrně dlouhého času jednotlivých rozhovorů (60 – 90 min) a poměrně stručných odpovědí na jednotlivé otázky. Určitá neochota odpovídat může být dána mimo jiné i poměrně složitými a jazykovou i obsahovou úrovní ne vždy přiměřeně otázky dotazníku.

Z hlediska jazykového, formálního a grafického práce naplňuje požadavky kladené na DP.

Zejména díky kvalitně zpracované teoretické části a úsilí autorky při zpracování výzkumného úkolu doporučuji práci k obhajobě, s hodnocením velmi dobře až výborně.